

Ministerie van Landbouw, Natuur en
Voedselkwaliteit

Kien

Nieuwsbrief Kennis en Innovatie | Nummer 1 | Juni 2009

Thema Kennishuis

Minister Verburg:

‘Innovatie is nodig voor duurzame toekomst’

THEMA Minister Verburg van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit kan het belang van innovatie niet genoeg benadrukken: ‘Voor veel maatschappelijke vraagstukken kan innovatie en samenwerking een oplossing bieden. De energiecrisis, de klimaatverandering en de voedselcrisis hebben, denk ik, langduriger effect op ons leven dan de huidige economische crisis. Het is zaak dat we duurzame oplossingen vinden en innovatie kan daarbij helpen. Dat moeten we niet allemaal zelf doen, maar samen. Zo ontstaan nieuwe mogelijkheden en dwarsverbanden. Wie had ooit gedacht dat boeren en tuinders energieleveranciers zouden worden? We hebben de wereld wat te bieden. Ik ben daar trots op.’ Een vraaggesprek met de minister.

Inhoud

Thema Kennishuis

Kenniskamers als antwoord op toekomstige vraagstukken	4
Nieuw LNV vraagt nieuwe kennis	6
Praktijkvoorbeelden vanaf pagina	7
Kijken over de grens	11

‘LNV stimuleert innovatie. Daar liggen kansen voor het ministerie. We geven ondernemers een extra zetje, brengen ze in contact met andere partijen en geven subsidies. Maar innovatie blijft een zaak van ondernemers. Zij moeten het doen. Het is daarom ook goed dat het ministerie bij innovatie niets oplegt of wettelijk regelt. Dat kan gelukkig ook niet; het gaat om heel veel en zeer verschillende ideeën die je niet in een eenheidsworst kunt krijgen. Maar ik weet wel dat heel veel mensen van mijn ministerie innovatie een warm hart toedragen en er veel voor doen om mensen te stimuleren innovatief bezig te zijn.’

Vervolg op pagina 2

‘Kennis heeft pas zin als het toegepast wordt’

‘Ondernemers moeten trouwens ook niet van de overheid afhankelijk willen zijn en vooral zelf aan de slag gaan. Maar als ze iets willen realiseren dat nieuw perspectief biedt, en ze met de overheid te maken krijgen omdat hun ideeën niet passen in bestaande regels, dan kijken wij of het passend te maken is.

‘Maar er is meer. Er zijn onderwerpen waar je als kleine ondernemer niet mee uit de voeten kunt, maar waar we met zijn allen wel wat aan kunnen doen. Neem de toenemende resistentie tegen antibiotica. Daar speelt de veehouderij een grote rol in. Hoe minder antibiotica we gebruiken, hoe langer de antibiotica werkzaam zijn omdat er geen resistente bacteriën ontstaan. Dus gaan we aan de slag om alternatieven te vinden voor antibiotica die net zo effectief zijn. Maar ook technische vindingen of combinaties zijn vaak innovatief. Denk aan de tuinder die nu onder zijn tomaten vis aan het kweken is!’

‘De vragen liggen voor het oprapen’

Zijn er meer van zulke onderwerpen?

‘De vragen liggen voor het opscheppen. Hoe kunnen we zorgen dat we minder afhankelijk zijn van aardolie, ook voor het maken van bijvoorbeeld plastic? Hebben we alternatieven voor chemische middelen voor bodemontsmetting? Of een visserij die minder zeebodemschade en bijvangst geeft? Hoe kunnen we met fotosynthese meer zonne-energie vastleggen voor onze energiebehoeften? Hoe kunnen we voedselverspilling beperken en plantaardige en dierlijke eiwitconsumptie verduurzamen? Er zijn veel onderwerpen met een enorme impact als we de oplossingen kunnen vinden.’

Dat zijn vooral technische onderwerpen ...

‘Dit is ook het ministerie van groen, van het stadspark tot de Veluwe. We doen heel veel voor de biodiversiteit om ervoor te zorgen dat we ook in de toekomst weidevogels en salamanders hebben. Maar we willen ook proberen de bewoners bij hun eigen groene omgeving te betrekken. Bomen en planten houden de lucht schoon en verbeteren het stadsklimaat op warme dagen. Een aantrekkelijk park geeft een aangename verblijfs- en een speelruimte. Wat is er mooier dan jongeren de verantwoordelijkheid van groenbeheerder te geven?’

Waarom een reorganisatie bij LNV?

‘LNV moet net als veel andere ministeries 20 procent krimpen. Dit voeren we niet uit met de kaasschaafmethode. We moesten echt opnieuw naar de organisatie kijken. We hebben nu drie centrale beleidsdirecties. De L staat voor Agroketens en visserij, de N voor Natuur, landschap en platteland en de V voor Voedsel, dier en consument. Vier facetdirecties ondersteunen deze directies.

Dat zijn Kennis en Innovatie, Internationaal, Regionale Zaken en Juridische Zaken. De club wordt compacter en de samenwerking wordt (nog) intensiever.’

Wat betekent dat voor Kennis en Innovatie?

‘Kennis en innovatie spelen op alle beleidsterreinen. De Directie Kennis is nu de Directie Kennis en Innovatie. Kennis heeft pas zin als het toegepast wordt. Nederland zit in de kopgroep bij veel onderwerpen en dat moet zo blijven. We zoeken nieuwe uitdagingen op. Als de uitdaging weg is, maar het probleem is nog niet opgelost, dan is het tijd om de lat hoger te leggen. Of om andere oplossingen te bedenken. Innovatie wordt de tweede natuur van de toekomstgerichte ondernemer. Ik wil dat graag ondersteunen met kennisontwikkeling.’

Waar worstelt u mee als het gaat om kennis en innovatie?

‘Het meest nog met mijn eigen ongeduld. Ik wil meer snelheid en oplossingen. Onderwerpen hebben tijd nodig en ik heb als minister in deze kabinetsperiode maar vier jaar. Dat is kort. Ik wil kennis naar de praktijk. Ik wil impact zien, resultaten.’

Waarom past LNV bij u?

‘Dat is op de eerste plaats de papelepel. Ik ben ermee opgegroeid en ik ben er altijd mee verbonden gebleven. Ook toen ik andere dingen deed, heb ik mijn ‘groene conditie’ steeds op peil gehouden. Maar sinds ik hier minister ben, ben ik nog beter gaan begrijpen hoe dit voor 16 miljoen Nederlanders belangrijke raderwerk in elkaar grijpt. Het is fantastisch om hier verantwoordelijkheid te hebben en een steentje bij te mogen dragen.’

De ‘staande’ organisatie in de beleidskern

	Internationale Zaken (IZ)	
Juridische Zaken (JZ)	Voedsel Dier en Consument (VDC) Agroketens en Visserij (AKV) Natuur Landschap en Platteland (NLP)	Kennis & Innovatie (DKI)
	Regionale zaken (DRZ)	

Kien Kort

Benoeming twee Chief Science Officers

LNV heeft per 1 juni 2009 twee Chief Science Officers (CSO's) benoemd. Daarmee vernieuwt en versterkt LNV de relatie tussen beleid en wetenschap. Prof. dr. Herman Eijsackers is benoemd tot CSO voor Natuur, Landschap en Platteland. Hij is daarnaast voorzitter van de Wetenschappelijke Adviesraad van Wageningen Universiteit en Researchcentrum. De CSO voor Agroketens en Visserij is drs. Krijn Poppe. Naast zijn functie als econoom is Poppe secretaris-generaal van de European Association of Agricultural Economists. Beide CSO's hebben een onafhankelijke adviserende rol als het gaat om de toepassing van wetenschappelijke kennis in beleid en uitvoering. Ook waarborgen zij correcte wetenschappelijke gebruik van kennis. En geven richting aan de ontwikkeling van nieuwe kennis voor de beleidsterreinen van LNV.

Gebruik biomassa: goed voor milieu en impuls voor economie

Grootschalige toepassing van biomassa levert een groot economisch- en milieuvoordeel op. De macro-economische verkenning 'Bio-based economy in Nederland' geeft enkele langetermijnsenario's voor het gebruik van biomassa voor biobrandstoffen, elektriciteit en chemie. Het platform adviseert de minister om het scenario van hoge technologische ontwikkelingen met grootschalige import van biomassa na te streven. Minister Verburg heeft advies gevraagd aan de SER over het stimuleren van de bio-based economy. De verkenning is te vinden op de site EnergieTransitie van SenterNovem.

Voor meer informatie www.minlnv.nl

Column

LNV en OCW samen sterk voor mooi groen onderwijs!

In mijn werkkamer hangt een reeks foto's van het Hollandse landschap rondom Schipluiden, het dorp waar ik woon. Ik hou van het landelijke gebied, de boeren, de ruimte, de luchten, de prachtige natuur. Na de dagelijkse politieke stress van het Haagse kom ik er, letterlijk, op adem.

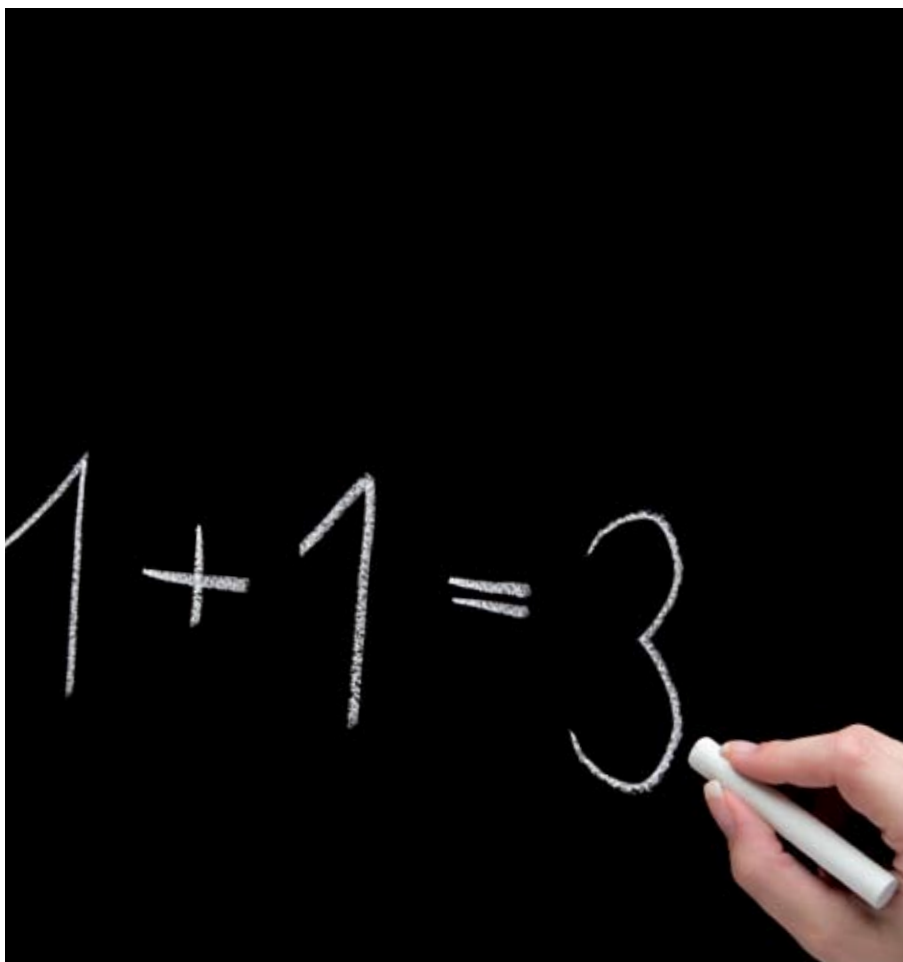
Als burgemeester van Schipluiden maakte ik me sterk voor de totstandkoming van een groene gemeente Midden-Delfland. En als staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heb ik nu opnieuw, in bescheidener mate weliswaar, contact met de groene sector. Veel OCW-beleid wordt ontwikkeld in nauwe samenwerking met LNV. Dat moet wel, want zo'n 10 procent van de jongeren volgt groen onderwijs. Minister Verburg en ik kiezen ook heel bewust voor maatschappelijke stages in de groene sector, zoals wilgen knotten bij de boer of vrijwilligerswerk bij Natuurmonumenten. We vinden het belangrijk dat jonge mensen kennismaken met de waarde van natuur, landelijk gebied en gezond voedsel. Met de ondertekening van een nieuw convenant zijn daar onlangs vijfduizend stageplaatsen bijgekomen.

Waar enkele van mijn voorgangers het groene onderwijs graag hadden willen confisqueren, wil ik de positie van LNV beslist zo houden. Anno 2009 zijn we op zoek naar meer aansluiting tussen onderwijs en de arbeidsmarkt, en bij het groene onderwijs is deze er – letterlijk – van nature. De lijnen zijn kort en de nieuwste technische ontwikkelingen vinden snel hun weg naar het onderwijs.

De gerichtheid op de groene sector maakte de opleidingen in het verleden minder ontvankelijk voor innovatie vanuit andere sectoren. Dat is inmiddels gewijzigd en er zijn ideeën voor intersectorale programma's, zoals de samenwerking tussen groen en techniek. De groene sector staat steeds meer open voor kennisdeling. Eind van het jaar verschijnt er op mijn verzoek een veldonderzoek van de Stichting Platforms VMBO, dat de mening van docenten peilt over de huidige onderwijsprogramma's. Ook loopt een aantal AOC's mee in de vm2-trajecten. Vmbo-leerlingen kunnen hierbij de overstap naar mbo2 maken, maar blijven daarbij op hun eigen vertrouwde school met dezelfde leraren. Ik ben blij met de samenwerking tussen de AOC's, OCW en zeker de beide ministeries.

Marja van Bijsterveldt
Staatssecretaris van Onderwijs,
Cultuur en Wetenschap

LNV als Kennishuis

Het LNV Kennishuis staat voor alles wat LNV aan kennis in huis heeft. Het Kennishuis stimuleert, financiert, stuurt kennisontwikkeling aan en zoekt geschikte partners voor onderzoeks- en onderwijsprojecten. LNV doet dat samen met de agrosector, maatschappelijke partijen, natuur- en milieuorganisatie en het bedrijfsleven. Trends en ontwikkelingen op LNV-gebied zorgen ervoor dat het LNV Kennishuis zich continu ontwikkelt. Juist de agendering van urgente opgaven en bijbehorende kennisvragen zijn belangrijk. De Kenniskamers spelen daarbij een onmisbare rol.

m.wijngaard@minlnv.nl

Kenniskamers als antwoord op toekomstige vraagstukken

THEMA **Schaarste aan ruimte, verdroging en vernatting van landbouwgrond en zorg voor een stabiele voedselproductie zonder verdere aantasting van het ecosysteem. Dit is nog maar een greep uit de opgaven waar het LNV de komende jaren voor staat. De Kenniskamers broeden op oplossingsrichtingen.**

Met een seminar op 8 december 2008 gaf minister Gerda Verburg van LNV de aftrap voor de Kenniskamers. Per Kenniskamer nemen zo'n 25 experts deel uit bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, NGO's, kennisinstellingen en overheid toekomstige vraagstukken driemaal per jaar onder de loep. Ze vormen een nieuw platform voor de

LNV-agendering van belangrijke trends, ontwikkelingen én lange- termijnoplossingen via kennis en innovatie.

Wereldklasse

'De Kenniskamers zijn van belang om één van de belangrijkste landbouwproducenten van de wereld te blijven, om de vernieuwende kracht van de agrarische sector op hoog niveau te houden en om onze ecologische kennis van wereldklasse te behouden', zei de minister bij de aftrap. Onder aansturing van een voorzitter is voor elk LNV-domein een Kenniskamer ingericht, te weten Agrocluster (Yvonne van Rooy), Voeding en Consument (Jaap Vink) en

Jaap Vink - voorzitter Kenniskamer Voeding en Consument:

'De uitdaging is om in korte tijd met veel partijen – met verschillende invalshoeken – tot een conclusie te komen. Scherpe procesaansturing is daarbij van belang.'

Gert Verwolf - voorzitter Kenniskamer Natuur en Landschap:

'We leggen het accent op het vergroten van de biodiversiteit in Nederland en internationaal. En op het creëren van een grotere belevingsfactor van wonen, werken en recreëren.'

Natuur en Landschap (Gert Verwolf).

'De eerste bijeenkomsten zijn inmiddels achter de rug. Hier is een selectie gemaakt van maatschappelijke thema's die vragen om een kennis- en innovatiestrategie', vertelt Maaïke Wijngaard, beleidsmedewerker van Directie Kennis en Innovatie. In het najaar staan de tweede bijeenkomsten gepland. Dan ligt de focus op de uitwerking van de kennis- en innovatieopgaven voor de geprioriteerde thema's.

Strategische agenda

De uitkomsten van de Kenniskamers worden na de tweede bijeenkomsten samengevoegd tot een advies aan de minister: de Strategische Kennis en Innovatie Agenda (SKIA).

Wijngaard: 'De SKIA vormt het kader voor de onderzoeksprogrammering op lange termijn en het innovatiebeleid. De eerste conceptversie van de SKIA is in het najaar van 2009 klaar. In het vervolg komen de Kenniskamers elk jaar structureel bijeen om de agenda waar nodig aan te passen of uit te werken.'

Yvonne van Rooy - voorzitter Kenniskamer Agrocluster:

'Door de Kenniskamers is 'het veld' betrokken en kan LNV andere kennis aanboren dan dat het zelf in huis heeft.'

82 procent van het budget van de Directie Kennis en Innovatie gaat naar het waarborgen en vernieuwen van onderzoek en onderwijs. Dat staat gelijk aan ruim 780 miljoen euro. Het budget voor kennisontwikkeling en innovatie ten behoeve van maatschappelijke vraagstukken bedraagt ruim 183 miljoen (17 procent), hieronder valt ook het bevorderen van innovaties bij stakeholders. En het ontsluiten van kennis via groen onderwijs voor het bedrijfsleven en de samenleving.

23 procent van de 183 miljoen voor kennis en innovatie door de Directie Kennis en Innovatie gaat naar het thema Natuur, landschap en platteland. Binnen dit thema vallen onder andere de Ecologische Hoofdstructuur, biodiversiteit, gebiedsontwikkeling, jeugd en natuur. Hetzelfde percentage wordt besteed aan het thema Voedsel, dier en consument, waar voedselveiligheid, vaccinatie en preventie aandacht krijgen. De uitgaven voor acties binnen het thema Agroketens en visserij bedragen 46 procent van het budget. Verder is 6 procent gericht op internationale aspecten en 2 procent op het thema kennis.

De oorsprong van kennis

De kennisinfrastructuur van LNV heeft een bijzondere oorsprong. Eind negentiende eeuw overspoelt goedkoop Amerikaans graan de Europese markt. De meeste landen reageren met protectionistische maatregelen. Nederland niet. De landbouwsector besluit het kennisniveau te verhogen om zo beter te kunnen concurreren. Het kennissysteem bestaat de eerste jaren uit een aantal rijkslandbouweraren. In de eeuw die volgt professionaliseert de sector. Wageningen Universiteit en researchcentrum wordt opgezet en gespecialiseerde instellingen en netwerken zien het licht. Die verbreding houdt tot op de dag van vandaag aan.

Nieuw LNV vraagt nieuwe kennis

THEMA De maatschappelijke opgaven van LNV zijn de afgelopen decennia verbreed. En daarmee ook het kennis- en innovatiebeleid. Dit vraagt om een ander soort kennis, die bovendien sneller ontsloten en benut moet worden. Om dat voor elkaar te krijgen werkt de Directie Kennis en Innovatie intensief samen met onderzoeksinstituten, onderwijs, netwerken, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Ook wel de kennisinfrastructuur genoemd.

‘Binnen de landbouwsector zijn niet meer alleen de traditionele landbouwzaken aan de orde’, legt Tibbe Breimer, beleidscoördinator, uit. ‘Je ziet grenzen vervagen en het beleidsterrein van LNV verbreden.’ Juist de samenwerking met de praktijk neemt hierbij een centrale plaats in. Breimer: ‘Nu is het zo dat het ministerie zelf vaak de onderzoeksvragen formuleert. Maar LNV wil nu meer in gaan spelen op de vragen vanuit de praktijk. Als bijvoorbeeld agrarische ondernemers een vraag hebben, vullen ze deze samen met het ministerie in.

Dat kan een onderzoeksvraag zijn, maar ook een innovatie binnen een bedrijf, bijvoorbeeld een verbetering van het managementsysteem.’ Op die manier staan kennis, innovatie en toepassing dicht bij elkaar.

Praktisch doel

Belangrijk voor het bereiken van de maatschappelijke opgaven is het beleidsondersteunend onderzoek. Zo zet LNV kennis in om een praktisch doel te bereiken, zoals een milieuvriendelijke dierhouderij. Of om beleid te ontwikkelen. Door bijvoorbeeld antwoord te geven op de vraag: hoe kun je de verspreiding van besmettelijke planten en dierziekten zo goed mogelijk voorkomen? De beleidsmaker gebruikt deze informatie om te komen tot gefundeerde regelgeving. Zo zijn kennis en innovatie essentieel voor het bereiken van de beleidsdoelen. En dankzij continue evaluatie van de kennisinfrastructuur zet het ministerie deze zo effectief mogelijk in.

t.breimer@minlnv.nl

Spraakmakende innovaties

Bouwen met Groen en Glas

InnovatieNetwerk ontwikkelt grensverleggende innovaties binnen de beleids-domeinen van het ministerie. En doet dit, afhankelijk van het idee of ontwerp, in samenwerking met een veelheid aan partners. Zoals overheden, ondernemingen of projectontwikkelaars. Het gaat niet alleen om denken, maar ook om toepassing in de praktijk. Mooi voorbeeld is Energieneutrale Zuivelketen. Hierbij wordt het aardgasnet gebruikt om biogas (bestaande uit onder andere mest afkomstig van de melkveehouderij) naar de zuivelproducent te transporteren. Zo ontstaat duurzame energie binnen de zuivelketen. In de loop van 2009 wordt mogelijk gestart met de omschakeling van agrotransport op groen gras. Andere voorbeelden zijn Kas als Energiebron, Innofisk, Buurderijen en Bouwen met Groen en Glas.

www.innovatienetwerk.org

Race voor gezondheidsclaims op tuinbouwproducten

Boter die het cholesterolgehalte verlaagt en drinkyoghurt met probiotica. De bewuste consument heeft groeiende behoefte aan producten die zich door specifieke stoffen voor de gezondheid onderscheiden. Best Fresh Functional Food (BF3) springt hierop in en werkt met behulp van subsidie van LNV aan gezondheidsclaims op verse functionele voedingsmiddelen uit de tuinbouw.

Niet gebruikelijk zijn ze, gezondheidsclaims op groente en fruit. Is het niet omdat groente en fruit altijd al als gezond worden gezien, dan is het wel omdat het opzetten van een dergelijke claim tijdrovend en duur is. Toch ziet de tuinbouwsector kansen. Kansen voor claims én kansen voor verkoop. Het platform BF3, waarin telers en ketenpartners samenwerken, ondersteunt de tuinbouw met het op de markt brengen van verse functionele voedingsmiddelen: groente- en fruitproducten met stoffen die een positief effect kunnen hebben op de gezondheid, boven op de normale voedingswaarde.

Duidelijke claims

Het project loopt sinds 2007. BF3 brengt bedrijven bijeen om klinisch wetenschap-

pelijk onderzoek uit te voeren en treedt op als intermediair tussen de wetenschap en het bedrijfsleven. Ook adviseert BF3 de drie deelnemende tuinbouwbedrijven Koppert Cress, Valstar Holland en Eminent Food uit gemeente Westland op het gebied van communicatie. 'Consumenten zitten niet te wachten op zware gezondheidsclaims als 'helpt tegen kanker en hart- en vaatziekten'. Claims die zeggen te werken tegen kwalen, zoals huidverbranding- en veroudering, of claims die lichamelijke prestaties bevorderen, wekken juist hun interesse. De consument wil het product als levensmiddel blijven zien en niet als medicijn', zegt Pascal van Delst, directeur van BF3.

Functionele stoffen

Het voordeel van verse functionele voedingsmiddelen is dat ze voldoen aan het profiel voor gezonde voeding. Daarnaast bevatten ze van nature combinaties van functionele stoffen die elkaar versterken. Tomaat met lycopene, blauwe bes en aardappel met anthocyanidinen, appel en ui met quercetine en broccoli met sulforafaan hebben een bepaald gezondheidseffect, blijkt uit onderzoek van Wageningen Universiteit en Reseachcentrum. En hebben

de grootste kans om voor een gezondheidsclaim in aanmerking te komen.

Steeds aantrekkelijker

Functionele voedingsmiddelen en gezondheidsclaims zijn voor het bedrijfsleven steeds aantrekkelijker. Consumenten willen gezond en preventief leven in plaats van curatief. Daarnaast kunnen belangengroepen als ziekenhuizen, sporters en consumentenorganisaties functionele voedingsmiddelen gebruiken ter verbetering van gezondheid of prestaties. Ook in de gastronomie vindt een andere interessante ontwikkeling plaats: koks gaan op andere manieren koken om bioactieve stoffen te behouden. Eind 2009 weet BF3 of het zestal tuinbouwproducten stoffen bevat die bevorderlijk zijn voor de gezondheid. Van Delst: 'Dan kunnen we een gezondheidsclaim indienen bij de Voedsel en Waren Autoriteit, die het gedurende drie jaar onderzoekt.'

www.bestf3.com
pvandelst@bestf3.com

Kien Kort

Nederland investeert in landbouwonderwijs Afghanistan

Nederland gaat meewerken aan de ontwikkeling van het landbouwonderwijs in Afghanistan. Op 4 april tekende minister Verburg, mede namens minister Koenders voor Ontwikkelingssamenwerking, een overeenkomst met de Afghaanse minister Wardak van Onderwijs en minister Rahimi van Landbouw. Tot eind 2010 stelt Nederland 5,5 miljoen euro beschikbaar voor de startfase. Daarna wil Nederland een bijdrage leveren aan de uitvoering van de plannen. De Afghaanse regering ziet de landbouw als een van de belangrijkste pijlers voor de economische ontwikkeling van het land. Mede om hongersnood en armoede te bestrijden en inkomsten te verwerven uit de export van agrarische producten.

Meer halen uit dierlijke mest

De mestverwerkingsinstallatie van De Coöperatie Biogreen in Heeten (Overijssel) kreeg eind april een bezoek van minister Verburg. Dit is een van de vier mestverwerkingsinstallaties die dierlijke mest verwerken tot erkende kunstmestvervanger. Daarnaast levert deze installatie ook energie en gas.

Kas als leverancier van duurzame energie

Minister Verburg heeft in Bleiswijk het Innovatie- en Democentrum Kas als Energiebron geopend. Het centrum is een onderdeel van Wageningen UR Glastuinbouw. 'De afgelopen jaren zag ik wat de glastuinbouw in zijn mars heeft en ik vertrouw erop dat de ambitie – vanaf 2020 in nieuwe kassen klimaatneutraal en rendabel kunnen telen – zal worden gehaald', sprak de minister. Stiekem hoopt ze op meer: 'Rendabel is schitterend, maar 'winstgevend' is nog mooier. Datzelfde geldt voor 'energieproducerend' in plaats van 'klimaatneutraal'.'

Zoektocht naar locatie voor MZI's

LNV ontwikkelt beleid voor mosselzaad- en vanginstallaties (MZI's) in de Waddenzee, de Oosterschelde en de Voordelta. Alle belanghebbenden, zoals vissers, lokale bestuurders, de recreatiesector en natuurorganisaties, worden betrokken bij het opstellen van dit beleid. Begin 2009 konden zij tijdens bijeenkomsten met LNV voorstellen doen voor plaats en gebruik van MZI's.

LNV investeert in Artis

Educatie over dieren, planten en natuurbehoud gaat in Artis hand in hand met ontspanning en beleving. Daarom investeert LNV vijf miljoen euro in de Amsterdamse dierentuin, verspreid over een periode van zeven jaar. Artis zal het geld gebruiken voor de ontwikkeling van vernieuwende natuur- en milieueducatieprojecten, waaronder het openbare Kennisplein.

LNV steunt visserijprojecten met 1,5 miljoen euro

LNV ondersteunt zeven projecten in de visserij die een bijdrage leveren aan vernieuwing, verduurzaming en ontwikkeling van de afzet. Bijvoorbeeld door het inzetten van nieuwe apparatuur of nieuwe samenwerkingsverbanden. Zoals het project 'De winkel in met onze verse vis', waarbij een verwerkingsruimte vlakbij de visafslag komt. Visresten die normaal worden weggegooid, worden daar verwerkt tot nieuwe producten als soepen en bouillons. De projecten ontvangen in totaal 1,5 miljoen euro.

Voor meer informatie www.minlnv.nl

Brandstof is overal

Bladeren, gras of houtsnippers als brandstof. Het is mogelijk én rendabel. De vereniging Duurzame Regio Energie onderzoekt binnen het project Brandstof uit Agrarische Grondstoffen welke grondstoffen bruikbaar zijn. En inventariseerde wat de mogelijkheden zijn voor het opzetten van een regionale keten van brandstofproductie. Aan het project werkten onder andere verschillende agrariërs, een ketelinstallatiebedrijf, de gemeente Venlo en Energie Centrum Petten mee. Zij kregen daarbij financiële steun van LNV.

Sommige agrariërs produceren reststromen. Anderen hebben juist meer brandstof nodig. Waarom geen producten uit eigen omgeving gebruiken om vraag en aanbod te koppelen? Dat is de gedachte achter Brandstof uit Agrarische Grondstoffen (BAG). Daarbij wordt de kringloop zo veel mogelijk gesloten: de as van verbrande brokjes brandstof, oftewel pellets, dient weer als meststof.

Paprika's en snoeihout

De meest uiteenlopende producten kunnen als brandstof dienen: van gedroogd loof van aubergines of paprika's, maïsstro en graszaadkaf tot snoeihout en bladeren. 'De grondstoffen zijn gewoon in de omgeving beschikbaar en voor iedereen bruikbaar', vertelt Joep Hermans, akkerbouwer en voorzitter van Duurzame Regio Energie (DRE). 'Alleen is er momenteel geen infrastructuur om de producten nuttig in te zetten.'

Dorre bladeren

Energie Centrum Petten deed uitgebreide tests naar de verschillende brandstoffen. Zo zijn er rookgas- en temperatuurproeven gedaan, is gekeken naar de emissies en naar het percentage as na verbranding. Onderzocht is wat het beste recept (oftewel samenstelling) voor de pellets is. Hermans: 'We waren verbaasd dat ook bladeren goede verbranding geven. Als je een infrastructuur hebt, is het een zeer bruikbare brandstof. Dat betekent dat bijvoorbeeld gemeenten de bladeren op droge dagen moeten verzamelen. En op een droge plek neerleggen voor ze naar verwerking gaan. Alles hangt samen met bewustwording: op een andere manier naar je omgeving kijken.'

Van BAG naar BOG

Het project krijgt een vervolg. Er wordt gekeken naar uitbreiding van de coöperatie en het opzetten van een centrale verwerkingsplaats van de grondstoffen tot brandstof. 'Duidelijk is dat je je niet moet beperken tot agrarische grondstoffen', zegt Hermans. 'De naam van het vervolgproject is dan ook Brandstofpellets uit Organische Grondstoffen (BOG). Bijvoorbeeld het telen van specifieke grassen langs autosnelwegen, die geschikt zijn voor brandstof. Hoeveel hectare is dat wel niet in Nederland? Als je zo denkt, zijn de mogelijkheden eindeloos.'

www.innovatiefplatteland.nl

joephermans@planet.nl

Eén voermachine: gezondere veestapel met minder voer

Eén voermachine voor zestienhonderd geiten, die nauwkeurig voor elke individuele geit een voerrantsoen afmeet. Deze installatie is voor melkgeitenbedrijf Van der Pas-Ebbers uit Heeswijk niet langer een illusie. De machine, ontwikkeld door Van der Pas-Ebbers en Smederij Van Rijn uit Hazerswoude-Rijndijk, is sinds november 2008 operationeel. En telt veel voordelen.

Mede dankzij de innovatieregeling van LNV konden het melkgeitenbedrijf en de smederij meer tijd nemen voor de ontwikkeling en verfijning van een prototype. Subsidiefocus, een organisatie die zich specialiseert in subsidieadvies, ondersteunde de samenwerkingspartners bij het opstellen van het projectplan en de subsidieaanvraag. Aanleiding voor een nieuw voerstation was de tegenvallende melkproductie.

Spaarsysteem

'Met dit voerstation kunnen we de geiten zo efficiënt mogelijk voeren', zegt geitenhouder Edwin van der Pas. 'Bovendien bepalen de geiten in grote mate zelf wanneer ze het voer tot zich nemen. Het spaarsysteem zorgt ervoor dat de geit het voer gedoseerd krijgt en zich niet twintig keer per dag meldt. Heeft de geit een paar uur niet gegeten, dan krijgt hij een grotere portie voorgeschoteld.'

Elektronische identificatie

De geit wordt bij de ingang van het voerstation herkend aan zijn elektronische oorknop. Afhankelijk van gewicht, leeftijd, conditie en melkproductie verstrekt de machine het voer op maat en soort.

Door middel van een transportband beweegt de geit met zijn voerbak voort en kan het rustig eten. Ondertussen kan de volgende geit zich melden en herhaalt de procedure zich. Aan het eind van de band draait de voerbak weg en verlaat de geit het voerstation.

Verbeterde conditie

Het nieuwe systeem blijkt zeer diervriendelijk. 'We kunnen de conditie en de gezondheid van de geit beter sturen. Er is geen sprake van verdrukking door een bepaalde dierlijke rangorde, waardoor elke geit in alle rust aan eten toekomt. Piekmomenten door een gezamenlijke voedertijd zijn er niet meer, wat rust creëert in de stal. En meldt een geit zich niet, dan kunnen we snel ingrijpen. Het resultaat is een gezondere veestapel, met minder ziekte en uitval.'

Gouden formule

Ook voor het bedrijf blijkt het systeem een gouden formule. 'Het betekent arbeidsverlichting, want de veestapel in voergroepen opsplitsen is verleden tijd. Doordat er geen lange voergang meer nodig is, bespaart het systeem vierkante meters en dus bouwkosten. Maar de meeste winst zit in de 10 tot 15 procent netto voerbesparing. We zijn in staat om met zo min mogelijk voer een zo groot mogelijke melkproductie genereren, waarbij de geiten gezond blijven.'

www.geitenbelang.nl
pasebbers@hetnet.nl
hans.jacobs@subsidiefocus.nl

> Kijken over de grens

‘Aandacht voor efficiënt watergebruik’

Het gras is altijd groener aan de overkant. Of toch niet? Voor deze rubriek gaan we de grens over. En kijken we wat er in het buitenland gebeurt aan kennis en innovatie. Kunnen we van elkaar leren? Deze keer: India. Het centrum voor praktijktrainingen in de agrarische sector, PTC+, richt een tweede praktijktrainingscentrum op in Jaipur, India.

In India werkt 80 procent van de bevolking in de landbouw. Het groene onderwijsstelsel is in theorie goed, maar weinig praktisch. PTC+ slaat de brug tussen theorie en praktijk. Na het succes van het trainingscentrum in Pune, volgt nu een tweede in Jaipur, de hoofdstad van het noordelijke district Rajasthan. Met hetzelfde doel: duurzaam produceren en zelfstandig en rendabel opereren. De kracht van PTC+ is luisteren naar waar lokaal behoefte aan is en tegen welke problemen de boeren aanlopen. PTC+ traint de hele agrarische keten van productie tot retail.

Waterschaarste

‘De klimaatverschillen in India zijn ongekend. Elke deelstaat teelt daardoor

andere producten en kent andere problemen. Dat vraagt om een specifieke aanpak’, legt Ben van den Brink, International Business Manager van PTC+, uit. ‘Vanwege de waterschaarste in het woestijnachtige Rajasthan wordt het water opgepompt of aangevoerd via irrigatiekanalen. Dat is een ingrijpende logistieke operatie. Onze trainingen richten zich daarom op het zorgvuldig gebruik van water. Zo trainen we onder andere in efficiënte wateropvangstechnieken, gebruik van druppelbevloeiing en minimaal waterverlies.’

Deuren openen

De agrariërs zijn veelal families, die de logistiek zelf – en niet gezamenlijk – organiseren. Dat is een groot verschil met Nederland en een punt van aandacht. ‘Duurzaam produceren is belangrijk, omdat het inwonersaantal groeit en het aanbod van voedsel wellicht in gevaar komt’, geeft Van den Brink aan. Bij de opzet van het tweede trainingscentrum kreeg PTC+ hulp van de Nederlandse Landbouwrapad in New Delhi door op hoog niveau overleg met ministeries te organiseren. ‘Dat heeft heel wat deuren geopend.’

STEEN IN DE VIJVER

Samenwerking versus onafhankelijkheid

Aan creativiteit in de groene sector geen gebrek. In Wageningen worden prachtige technieken uitgedokterd waarmee de productiviteit en productkwaliteit steeds verder toenemen. Kennisontwikkeling binnen de sector neemt een steeds prominere plaats in. Maar landbouw kent ook een keerzijde: nadelige milieueffecten. In de kennisbenadering daarvan valt mij het een en ander op. Kennisontwikkeling in de landbouw richt zich voornamelijk op technische ontwikkelingen. Belangrijk, maar ontoereikend om tot duurzame landbouw te komen. Het levert slechts kleine stapjes voorwaarts. In het nationaal milieubeleid wordt verondersteld dat er een vergaande transitie van de landbouw nodig is. Daar-om is het voor de ontwikkeling van een landbouw die ecologisch past in Nederland – én in de rest van de wereld – nodig dat de wetenschap zich óók richt op structurele en institutionele vraagstukken. Kijken naar hoe we de landbouw in Nederland organiseren. Waar en wat we telen. Welke grondstoffen we gebruiken. Hoe en hoeveel vee we houden. Dit vergt samenwerking met boeren en beleidsmakers. Tegelijk is ook een onafhankelijke positie van de wetenschap essentieel. Juist landbouw is een kennisveld waarin de wetenschap dicht bij zijn eigen doelgroep zit. Die vaak een nadrukkelijke rol in het onderzoek krijgt toegewezen. Dat maakt het innemen van een onafhankelijke positie er niet makkelijker op. Bovendien zit men niet te wachten op een inconvenient truth. Hoewel technische ontwikkelingen altijd van groot belang blijven voor ecologische verduurzaming, is structurele en institutionele kennisontwikkeling een medevereiste. Samenwerken en tegelijk afstand houden. Hoe krijgen we dat voor elkaar?

Johan Klitsie

Beleidsadviseur duurzame landbouw bij VROM
johan.klitsie@minvrom.nl

Kien Kort

Akkoord over vijfduizend extra maatschappelijke stageplaatsen

Minister Verburg heeft een akkoord bereikt over vijfduizend extra maatschappelijke stageplaatsen. Samen met staatssecretaris Marja van Bijsterveldt (OCW) tekende zij op 18 mei een intentieverklaring met partijen uit de groene en voedingssector. Partijen die de plaatsen aanbieden zijn onder andere het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL), de Federatie Nederlandse Levensmiddelenindustrie (FNLI), de Nederlandse Brood- en banketbakkers.

Meer Europees geld voor innovaties op LNV-gebied

LNV krijgt tot 2013 meer dan 190 miljoen euro besteden aan maatregelen die bijdragen aan een sterke innovatieve landbouwsector en die goed zijn voor dierenwelzijn, landschap, natuur en milieu. Vorig jaar besloten de Europese ministers van Landbouw over deze zogenoemde 'Health Check' van het Europese Landbouwbeleid. Het geeft lidstaten de mogelijkheid het landbouwbeleid duurzamer te maken en geld in te zetten voor nieuwe productie-methoden, natuur, milieu, dierenwelzijn en landschap. Minister Verburg heeft nu de eerste stap gezet voor de invulling daarvan. Het geld gaat de komende jaren onder andere naar investeringen in diervriendelijke stallen (10-15 miljoen euro), de waterkwaliteit (20 miljoen euro) en onderzoek en ondersteuning van innovatie bij de productie van agrarische producten (35 miljoen euro).

Voor meer informatie www.minlnv.nl

Eén miljoen euro naar bijenhouderij en bijensterfte

Bijensterfte is een groot probleem. Meer onderzoek naar bijenziekten, goede data, en het in kaart brengen van de Nederlandse imkerij is nodig voor het vinden van oplossingen. Daarom trekt LNV voor de komende drie jaar ongeveer één miljoen euro uit voor monitoring en onderzoek. Deze landelijke monitoring van de honingbij en andere bestuivers gaat dit jaar in. Het doel is het jaarlijks vaststellen van de situatie van de bijenstand in ons land en factoren die hierop invloed hebben. Op die manier worden mogelijke negatieve ontwikkelingen snel geïdentificeerd, mogelijke oorzaken geanalyseerd en kan er actie worden ondernomen.

*Leven
van het land,
geven
om natuur.*

Colofon

Kien is een uitgave van het ministerie van LNV. In elk nummer staat een thema centraal. Kien verschijnt zes keer per jaar in een oplage van 4500 en is bestemd voor het bedrijfsleven, kennis- en onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties, andere departementen, overheden en leden van de Tweede Kamer. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of overgenomen zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

Hoofdredactie

Sander van Opstal
Aad van Winden
Corrie van Zundert

Tekst, redactie en realisatie

Bureau Karin de Lange BV

Vormgeving

Corps Ontwerpers

Druk

Zijstra Drukkerij BV

Redactieadres

Ministerie van Landbouw,
Natuur en Voedselkwaliteit
Directie Kennis en Innovatie
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
dkinnovatieunit@minlnv.nl

Aanmelding

en adreswijziging
d.rijnen@minlnv.nl